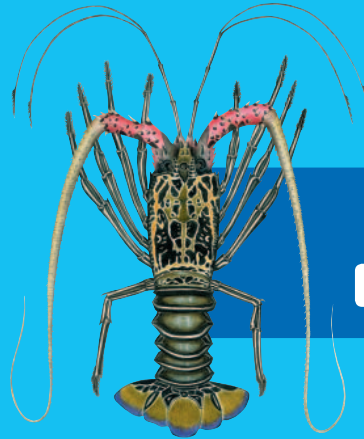

Uraudamu
(*Panulirus longipes spinosus*)

Uraukula, Urauvatuvatu
(*Panulirus penicillatus*)

Uraudina
(*Panulirus versicolor*)

Na veimataqali urau kei na vanua era vakawa kina

Na kedrau duidui na urau dina kei na kena e kunei e na Pasifika, a ya, na lelevu ni batidra na urau dina ka lalai na batidra na urau e na Pasifika ka ra tiko e na wai sega ni katakata sara.

Na ono na kena veimataqali ka tiko mai Solomone, e dua ga e riba sara yani ki na veivanu e Polinisia. Mai Papua Niukini e tiko kina e dua na kena mataqali urau kei na so tale ka laini na yavadra. E sega sara ni kauwaitaki vakalevu na urau e lailaini tu na yavadra.

Na veivanua era susu kina kei na nodra i kanakana

O ira na urau era dau tiko e na qakilo e cakau ka ra dau veitosoyaki e na bogi me ra kana.

O ira na urau suisuina era tiko e na taudaku ni cakau ka ra qai toso yani ki na dela ni cakau me ra vaqara kedra. O ira na urau laini ka suisuina era tiko e na wai titobu. O ira na urau ka damudamu era tiko e na veilaselase ka ra tiko tale ga e na wai titobu e daku ni cakau. Na urau era duiroka (ornate lobster) era dau kune e na tobu mamatia kei na daku ni tuba.

Na urau e na Pasifika era dau kana sici ni waitui, vasua, qari, kau kei na manumanu mate. Na ika lelevu me vaka na qio kei na kuita era dau kania na urau.

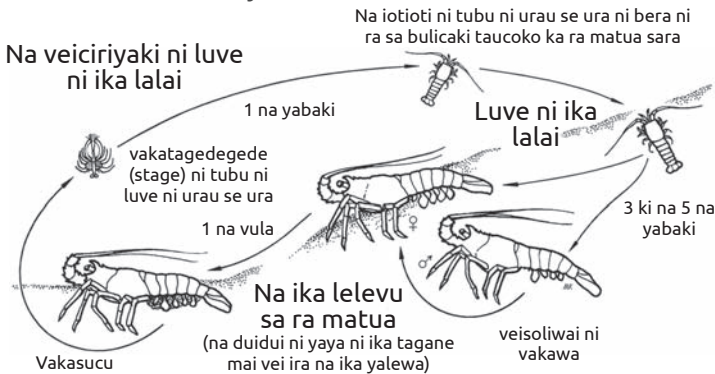

Na nodra vakasucu kei na i vakarau ni nodra bula

O ira na urau e na Pasifika era duidui ia, e tautauvata toka na itovo ni nodra bula. E tiko na urau tagane kei na urau yalewa ka vakataua tiko e na kena mataqali kei na vanua era tiko kina, ka ra yacova na nodra gauna ni vakasucu e na loma ni 3 ki na 5 na yabaki ka ra bula tiko me rauta e 10 na yabaki.

E levu na kena veimataqali e vaka era vakasucu tiko e na loma ni yabaki taucoko, ka so na gauna e levu sara e na vula ikatakata. Na urau tagane (♂) e biuta na nona wai e na ketena na urau yalewa (♀). Na urau yalewa e kaburaka mai e udolu vakaudolu na yaloka ka ra veiwaki vata kei na wai mai vei ira na urau tagane. Ni sa veiwaki oti na wai kei na yaloka sa na qai kune na luve ni urau lalai ka ra ciri voli e waitui. Era ciri tiko oqo me dua na yabaki se sivia ka lailai mai na dua e na veiyadradu na luve ni urau e na bula ka ra vakaitikotiko e na boto ni sauloa. E lailai mai na dua e na veiyadradu na luve ni urau lalai e na bula tiko me yacova ni ra sa urau lelevu.

Na i vakarau ni veiqaravi kei na veika ka rawa ni vakayacori

O ira na vakalesilesi era sa yalana na lelevu ni urau ka rawa ni volitaki ka ra volai tiko e na vola tukutuku. Na yalani ni lelevu ni urau ka rawa ni qolivi kei na so tale na lawa ni Tabana ni Qoliqoli ka ra sa vakayagataki tiko e na veiyanyanu e na Pasifika, sa ra tiko e na vale ni volavola ni SPC (www.spc.int). Na yalani ni lelevu ni urau oqo e rawa ni yaga kevaka era dikevi e na veimakete taucoko.

Eso na vakalesilesi era sa vakatabuya na urau bukete kei na urau vakatavovoka. Eso era sa dikeva tiko na yalani ni taga urau (me vaka, 10 na urau dua na tamata dua na siga) vakatabui na vakayagataki icegucegu se kasi ka vakatabui tale ga na volitaki urau ki vanua tani.

Na qaravi vakavinaka ni urau mai vei ira na veikorokoro e ka dredre toka baleta na luve ni urau era ciri voli e waitui e na dua na gauna balavu (vakalevu ga me sivia e dua na yabaki), ni bera ni ra qai vakaitikotiko e na cakau. Sa rawa kina vei ira na luve ni urau ka ra tiko e na iqoliqoli vakoro me ra la'ki vakaitikotiko e na so tale na cakau ka ra tu vakayawa.

Kevaka e dua ga na koro e na dua na yanuyanu lailai sa vakarautaka na itavi me qaravi kina na urau sa rawa ni ra vukei kina na dauqoli. Kevaka e dua ga na koro mai vei ira na veikorokoro e na dua na matasawa balavu e vakayacora tiko na nona itavi, na iwiliwili ni urau e na lutu sobu tiko ga. E na kisi oqo, na iwali vinaka duadua vei ira na veikorokoro veivolekati me ra cakacaka vata ka me ra duavata e na veilawa sa vakaturi.

Me kuria na tokoni ni veilawa vakamatanitu, o ira na veikorokoro era rawa ni vakayacora na i tavi oqo:

- yalana na qolivi urau vakoro me kua kina ni lutu sobu na iwiliwili ni urau. Me yaco oqo e dodonu qolivi e 20 na kg na urau ena dua na kilomita na cakau e na dua na yabaki;
- me ra veisau tiko na qoli urau e na veivanua duidui ni dua na cakau. E dua na vanua oqori e rawa ni qolivi e na dua na yabaki ka biu tu me kua ni qolivi me vica na yabaki;
- vakatabui na qolivi ni urau lalai (me vakaqacotaki na lawa ni lelevu ni urau);
- vakatabui na vakayagataki icegucegu se kasi;
- vakatabui na moto. Na tobo urau e rawa kina me ra bula na urau lalai kei na urau era bula tu e rawarawa sara na kedra volitaki mai vei ira na kena era sa mate tu;
- vakatabui na urau yalewa ka ra vakayaloka tiko.

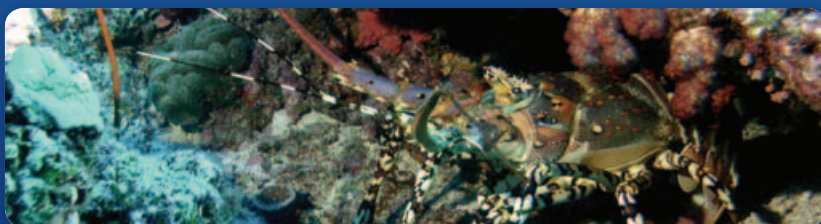

Na i vakarau ni qoli

Na ivakarau ni qoli urau e na Pasifika e toboki e na liga se ra nunuvi e na bogi ka vakayagataki kina na cina.

Eso na urau era cokai se na vakayagataki ni cegu cegegu me ra qolivi kina.

E levu na dauveivoli ka ra qoliva na urau e na Pasifika era sa kasura baleta na mataqali urau ka dodonu me ra dau tiko vaka lewe levu e sega sara ni levu ni ra dau tiko vakalevu vakavo ga na urau ni Hawaii ka ra sega ni curu dai se kuro vakarawarawa. E sa dodonu me ra qarauna na veiliutaki e na tabacacacaka ni qoliqoli me ra vakatabuya na qolivi ni urau vei ira na itaukei ni vanua, ka me ra veivoli tiko ga vakaitaukei.

Na tiki ni itukutuku oqo e vakarautaka na SPC (www.spc.int) ni rau sa veitaratara vata kei na LMMA Network (www.lmmanetwork.org) me vukei ira na na veikoro dauqoli e na kena soli eso na i vakasala ni kena maroroi vinaka na iqoliqoli. Me qai laurai na ivola dusidusi e na kena vakamacalataki na veivosi era vakayagataki e na tiki ni tukutuku oqo. Na veitaba mai vei Eric Clua kei Matthieu Juncker.